

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 13ης Ιουλίου 2006 (*)

«Παράβαση κράτους μέλους – Οδηγία 92/100/ΕΟΚ – Δικαίωμα δημιουργού – Αποκλειστικό δικαίωμα συναίνεσης ή απαγόρευσης για την εκμίσθωση και τον δανεισμό – Μη ορθή μεταφορά της οδηγίας στην εσωτερική έννομη τάξη»

Στην υπόθεση C-61/05,

με αντικείμενο προσφυγή του άρθρου 226 ΕΚ λόγω παραβάσεως, η οποία ασκήθηκε στις 10 Φεβρουαρίου 2005,

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους P. Guerra e Andrade και W. Wils, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

προσφεύγουσα,

κατά

Πορτογαλικής Δημοκρατίας, εκπροσωπούμενης από τους L. Fernandes και N. Gonçalves,

καθής,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Rosas, πρόεδρο τμήματος, J. Malenovský, (εισηγητή), S. von Bahr, A. Borg Barthet και U. Løhmus, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: E. Sharpston

γραμματέας: R. Grass

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 4ης Απριλίου 2006,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με το δικόγραφο της προσφυγής της, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ζητεί από το Δικαστήριο να διαπιστώσει ότι:

– η Πορτογαλική Δημοκρατία παρέχουσα με την εθνική της νομοθεσία δικαίωμα εκμίσθωσης στους παραγωγούς βιντεογραφημάτων, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 92/100/ΕΟΚ του Συμβουλίου,

της 19ης Νοεμβρίου 1992, σχετικά με το δικαίωμα εκμίσθωσης, το δικαίωμα δανεισμού και ορισμένα δικαιώματα συγγενικά προς την πνευματική ιδιοκτησία στον τομέα των προϊόντων της διάνοιας (ΕΕ L 346, σ. 61), όπως τροποποιήθηκε για τελευταία φορά με την οδηγία 2001/29/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας (ΕΕ L 167, σ. 10, στο εξής: οδηγία),

– η Πορτογαλική Δημοκρατία, θεσπίζοντας εθνική νομοθεσία από την οποία προκύπτει σύγχυση ως προς την ταυτότητα εκείνων που οφείλουν να καταβάλλουν την οφειλόμενη στους καλλιτέχνες αμοιβή για την εκχώρηση του δικαιώματός τους εκμίσθωσης, δεν συμμορφώθηκε προς το άρθρο 4 της οδηγίας, σε συνδυασμό με το άρθρο 2, παράγραφοι 5 και 7.

Το νομικό πλαίσιο

Η κοινοτική νομοθεσία

2 Κατά την πρώτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας:

«[Εκτιμώντας] ότι στην έννομη προστασία που παρέχεται από τη νομοθεσία και τις πρακτικές των κρατών μελών που καλύπτονται από την πνευματική ιδιοκτησία και για το προστατευόμενο αντικείμενο των συγγενικών δικαιωμάτων υπάρχουν διαφορές όσον αφορά την εκμίσθωση και το δανεισμό και ότι οι διαφορές αυτές μπορούν να δημιουργήσουν εμπόδια στις συναλλαγές, να προκαλέσουν στρεβλώσεις του ανταγωνισμού και να παρακωλύσουν την υλοποίηση και την ορθή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς.»

3 Η έβδομη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας έχει ως εξής:

«[Εκτιμώντας] ότι για τη συνέχεια του δημιουργικού και καλλιτεχνικού έργου των δημιουργών και των καλλιτεχνών ερμηνευτών ή εκτελεστών είναι αναγκαία η ύπαρξη επαρκούς εισοδήματος και ότι οι επενδύσεις που απαιτούνται, ιδίως για την παραγωγή φωνογραφημάτων και ταινιών, είναι ιδιαίτερα υψηλές και ριψοκίνδυνες· ότι η δυνατότητα πραγματοποίησης του εν λόγω εισοδήματος και απόσβεσης των επενδυόμενων ποσών μπορεί να διασφαλιστεί αποτελεσματικά μόνο με την ενδεδειγμένη έννομη προστασία των εν λόγω δικαιούχων.»

4 Το άρθρο 2, παράγραφοι 1, 5 και 7, της οδηγίας ορίζει:

«1. Το αποκλειστικό δικαίωμα συναίνεσης ή απαγόρευσης για την εκμίσθωση και το δανεισμό ανήκει:

- στον δημιουργό, όσον αφορά το πρωτότυπο και τα αντίγραφα του έργου του,
- στον καλλιτέχνη ερμηνευτή ή εκτελεστή, όσον αφορά τις υλικές ενσωματώσεις της εκτέλεσής του,
- στον παραγωγό φωνογραφημάτων, όσον αφορά τα φωνογραφήματά του, και,

– στον παραγωγό της πρώτης υλικής ενσωμάτωσης μιας ταινίας, όσον αφορά το πρωτότυπο και τα αντίγραφα της ταινίας του. Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, ο όρος “ταινία” νοείται ως κινηματογραφικό ή οπτικοακουστικό έργο ή κινούμενες εικόνες είτε συνοδεύονται από ήχο είτε όχι.

[...]

5. Χωρίς να θίγεται η παράγραφος 7, όταν συνάπτεται, μεμονωμένα ή συλλογικά, μεταξύ καλλιτεχνών ερμηνευτών ή εκτελεστών και παραγωγού, σύμβαση για την παραγωγή ταινίας, ο καλλιτέχνης ερμηνευτής ή εκτελεστής που καλύπτεται από τη σύμβαση αυτή τεκμαίρεται, εφόσον δεν υπάρχουν αντίθετες συμβατικές ρήτρες, ότι έχει εκχωρήσει το δικαίωμα εκμίσθωσης με την επιφύλαξη του άρθρου.

[...]

7. Τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν ότι η υπογραφή σύμβασης που συνάπτεται μεταξύ καλλιτέχνη ή εκτελεστή και παραγωγού για την παραγωγή ταινίας έχει ως αποτέλεσμα ότι επιτρέπεται η εκμίσθωση, εφόσον στη σύμβαση αυτή προβλέπεται εύλογη αμοιβή κατά την έννοια του άρθρου 4 [...]»

5 Κατά το άρθρο 4 της οδηγίας:

«1. Εάν ο δημιουργός ή ο καλλιτέχνης ερμηνευτής ή εκτελεστής έχει μεταβιβάσει ή εκχωρήσει το δικαίωμα εκμίσθωσης ενός φωνογραφήματος ή του πρωτοτύπου ή αντιγράφου ταινίας σε παραγωγό φωνογραφημάτων ή ταινιών, διατηρεί το δικαίωμα εύλογης αμοιβής για την εκμίσθωση.

2. Οι δημιουργοί ή οι καλλιτέχνες ερμηνευτές δεν μπορούν να παραιτηθούν από την εύλογη αμοιβή για την εκμίσθωση.

3. Η διαχείριση του δικαιώματος εύλογης αμοιβής μπορεί να ανατεθεί σε εταιρείες συλλογικής διαχείρισης που εκπροσωπούν δημιουργούς ή καλλιτέχνες ή εκτελεστές.

4. Τα κράτη μέλη μπορούν να ρυθμίζουν το ζήτημα εάν και σε ποιο βαθμό μπορεί να επιβληθεί η διαχείριση του δικαιώματος εύλογης αμοιβής από εταιρείες συλλογικής διαχείρισης, καθώς και το ζήτημα του από ποιον μπορεί να απαιτηθεί ή να ληφθεί η εν λόγω αμοιβή.»

Η εθνική νομοθεσία

6 Η οδηγία μεταφέρθηκε στην πορτογαλική έννομη τάξη με το νομοθετικό διάταγμα 332/97, της 27ης Νοεμβρίου 1997 (*Diário da República* I, σειρά A, αριθ. 275, της 27ης Νοεμβρίου 1997, σ. 6393, στο εξής: νομοθετικό διάταγμα), περί της υποχρέωσης καταβολής αμοιβής στους καλλιτέχνες οι οποίοι εκχώρησαν το δικαίωμά τους εκμισθώσεως.

7 Το άρθρο 5 του νομοθετικού διατάγματος ορίζει:

«1. Όταν ο δημιουργός μεταβιβάζει ή εκχωρεί το δικαίωμα εκμισθώσεως που αφορά φωνογράφημα, βιντεογράφημα ή το πρωτότυπο ή αντίτυπο ταινίας σε

παραγωγό φωνογραφημάτων ή ταινιών, έχει δικαίωμα εύλογης αμοιβής για την εκμίσθωση, από το οποίο δεν χωρεί παραίτηση.

2. Για τους σκοπούς της παραγράφου 1, ο παραγωγός είναι υπεύθυνος για την καταβολή της αμοιβής, η οποία, ελλείψει συμφωνίας, καθορίζεται με διαιτησία και σύμφωνα με τον νόμο.»

8 Το άρθρο 7 του ως άνω νομοθετικού διατάγματος ορίζει:

«1. Δικαίωμα διανομής, περιλαμβανομένου του δικαιώματος της δωρεάν εκμισθώσεως ή δανεισμού, έχουν επίσης:

α) ο καλλιτέχνης ερμηνευτής ή εκτελεστής, όσον αφορά την υλική ενσωμάτωση της εκτελέσεώς του·

β) ο παραγωγός φωνογραφημάτων ή βιντεογραφημάτων, όσον αφορά τα φωνογραφήματα ή βιντεογραφήματά του·

γ) ο παραγωγός της πρώτης υλικής ενσωματώσεως μιας ταινίας, όσον αφορά το πρωτότυπο και τα αντίγραφα αυτής της ταινίας.

2. Τα κατά την παράγραφο 1 δικαιώματα δεν αναλώνονται με την πώληση ή με οποιαδήποτε άλλη πράξη διανομής των ως άνω αντικειμένων.

3. Πέραν των προβλεπομένων στις παραγράφους 1 και 2, αναγνωρίζεται, επίσης, δικαίωμα συναινέσεως στην αναπαραγωγή του πρωτοτύπου και των αντιγράφων της ταινίας στον παραγωγό της πρώτης υλικής ενσωματώσεως της ταινίας.

4. Για τους σκοπούς εφαρμογής του παρόντος νόμου, ως “ταινία” νοείται το κινηματογραφικό έργο, το οπτικοακουστικό έργο ή παντός είδους κινούμενες εικόνες μετά ή άνευ ήχου.»

9 Κατά το άρθρο 8 του ως άνω νομοθετικού διατάγματος:

«Από τη σύναψη συμβάσεως παραγωγής ταινίας μεταξύ καλλιτεχνών ερμηνευτών ή εκτελεστών και του παραγωγού τεκμαίρεται, εκτός αν ορίζεται άλλως, η εκχώρηση υπέρ του παραγωγού του δικαιώματος εκμισθώσεως του καλλιτέχνη, υπό την επιφύλαξη του δικαιώματος από το οποίο δεν χωρεί παραίτηση εύλογης αμοιβής για την εκμίσθωση, σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 5.»

Η προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία

10 Με έγγραφο της 31ης Μαρτίου 2003, η Επιτροπή επέστησε την προσοχή των πορτογαλικών αρχών επί των αμφιβολιών που είχε ως προς την ορθή μεταφορά της οδηγίας στην εσωτερική έννομη τάξη, υπό την έννοια ότι το νομοθετικό διάταγμα παρέχει αποκλειστικό δικαίωμα εκμισθώσεως στον παραγωγό βιντεογραφημάτων, χωρίς να διευκρινίζει ποιος υπέχει την υποχρέωση καταβολής της αμοιβής για την εκμίσθωση. Για τον λόγο αυτόν, η Επιτροπή ζήτησε σχετικές πληροφορίες από τις πορτογαλικές αρχές.

11 Επειδή δεν έλαβε απάντηση εντός της προθεσμίας που είχε τάξει και επειδή έκρινε ότι η πορτογαλική νομοθεσία αντιβαίνει προς τα άρθρα 2, παράγραφος 1, και 4 της οδηγίας, η Επιτροπή, με την από 19 Δεκεμβρίου 2003 επιστολή οχλήσεως, κίνησε διαδικασία διαπιστώσεως παραβάσεως δυνάμει του άρθρου 226 ΕΚ.

12 Με την από 8 Ιανουαρίου 2004 επιστολή, η Πορτογαλική Δημοκρατία διατύπωσε τις παρατηρήσεις της. Καίτοι οι παρατηρήσεις αυτές αφορούσαν την από 31 Μαρτίου 2003 αίτηση της Επιτροπής για παροχή πληροφοριών, η Επιτροπή θεώρησε ότι οι παρατηρήσεις αυτές αποτελούσαν, επίσης, απάντηση στο έγγραφο οχλήσεως.

13 Κρίνουμε ως μη ικανοποιητικές τις απαντήσεις της Πορτογαλικής Δημοκρατίας, η Επιτροπή εξέδωσε στις 9 Ιουλίου 2004 αιτιολογημένη γνώμη με την οποία κάλεσε το εν λόγω κράτος μέλος να λάβει τα απαιτούμενα μέτρα προκειμένου να συμμορφωθεί, εντός προθεσμίας δύο μηνών από της κοινοποίησεως της αιτιολογημένης γνώμης.

14 Επειδή η Επιτροπή δεν είχε καμία μεταγενέστερη ενημέρωση, αποφάσισε να ασκήσει την υπό κρίση προσφυγή.

Επί της προσφυγής

Επί του πρώτου λόγου, που αντλείται από παράβαση του άρθρου 2, παράγραφος 1, της οδηγίας

Επιχειρήματα των διαδίκων

15 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι οι διατάξεις του άρθρου 2, παράγραφος 1, της οδηγίας δεν παρέχουν δυνατότητα, αντιθέτως προς όσα προβλέπει το νομοθετικό διάταγμα, παροχής και στον παραγωγό βιντεογραφημάτων του αποκλειστικού δικαιώματος συναινέσεως ή απαγορεύσεως της εκμισθώσεως, του οποίου απολαύει ο παραγωγός της πρώτης υλικής ενσωματώσεως μιας ταινίας.

16 Πράγματι, κατά την Επιτροπή, ο περιλαμβανόμενος στη διάταξη αυτή πίνακας είναι εξαντλητικός και, κατά συνέπεια, μόνον ο παραγωγός της πρώτης υλικής ενσωματώσεως, όχι όμως και ο παραγωγός βιντεογραφημάτων, έχει δικαίωμα συναινέσεως ή απαγορεύσεως της εκμισθώσεως του πρωτοτύπου και των αντιγράφων μιας ταινίας. Ο πίνακας αυτός ουδόλως έχει χαρακτήρα ελαχίστου ορίου ή συμπληρωματικό. Μόνον η πρώτη υλική ενσωμάτωση μιας ταινίας δικαιολογεί, κατά το κοινοτικό δίκαιο, ειδική προστασία. Η προστασία αντιγράφων της ταινίας μέσω συγγενικού δικαιώματος προς το δικαίωμα του δημιουργού δεν δικαιολογείται λόγω της ελλείψεως σχέσεως «παρακολουθηματικότητας» με το λογοτεχνικό ή καλλιτεχνικό έργο.

17 Επομένως, το νομοθετικό διάταγμα έχει ως αποτέλεσμα, αντιθέτως προς όσα προβλέπει η οδηγία, να αφαιρεί από τον παραγωγό της πρώτης υλικής ενσωματώσεως μιας ταινίας τη δυνατότητα ασκήσεως του αποκλειστικού του δικαιώματος, καθόσον δεν του επιτρέπει πλέον να συναινεί ή να απαγορεύει την εκμίσθωση αντιγράφων της ταινίας του.

18 Με το υπόμνημα αντικρούσεως, η Πορτογαλική Δημοκρατία επισημαίνει ότι, κατά τον χρόνο εκδόσεως του νομοθετικού διατάγματος, ο κώδικας δικαιωμάτων του

δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων (Código do Direito de Autor et des Direitos Conexos) προέβλεπε το αυτό καθεστώς για τους παραγωγούς φωνογραφημάτων και βιντεογραφημάτων. Προς διατήρηση της ισότητας αυτής και προς αποφυγή διαταράξεως της ισορροπίας του καθεστώτος που διέπει τις δύο αυτές μορφές παραγωγών, ο νομοθέτης προσέθεσε τον παραγωγό βιντεογραφημάτων στον πίνακα των κατόχων αποκλειστικών δικαιωμάτων. Προκειμένου ακριβώς να προσαρμοστεί προς τα χαρακτηριστικά του εθνικού νομοθετικού συστήματος στο οποίο εντάσσεται, το συγκεκριμένο νομοθετικό διάταγμα εξομοίωσε τη μεταχείριση του παραγωγού βιντεογραφημάτων με εκείνη του παραγωγού φωνογραφημάτων, παρέχοντας, κατά συνέπεια, στον παραγωγό βιντεογραφημάτων επίπεδο προστασίας υψηλότερο από εκείνο που προβλέπει το κοινοτικό δίκαιο.

19 Εξάλλου, κατά την Πορτογαλική Δημοκρατία, η ίδια η οδηγία δεν είναι απολύτως σαφής. Πράγματι, χρησιμοποιώντας, στο άρθρο 2, παράγραφος 1, τον μη ακριβώς προσδιοριζόμενο όρο «ταινία», η οδηγία συμφύρει, προφανώς, στον ίδιο ορισμό, το κινηματογραφικό έργο και το ενσωματωμένο σε βιντεογράφημα έργο. Επομένως, ευλόγως μπορεί να θεωρηθεί ότι ο παραγωγός της πρώτης υλικής ενσωματώσεως μπορεί, επίσης, να είναι ο παραγωγός αντιγράφων της ταινίας.

20 Τέλος, το εν λόγω κράτος μέλος ισχυρίζεται ότι το νομοθετικό διάταγμα μπορεί να θεωρηθεί αντίθετο προς την οδηγία μόνο αν αποδειχθεί ότι οι σκοποί του αντιφάσκουν προς την εθνική νομοθεσία, ότι παρακωλύει τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς ή ότι θίγει δικαιώματα τρίτων. Η εφαρμογή, όμως, του νομοθετικού αυτού διατάγματος δεν προκάλεσε κανένα συγκεκριμένο πρόβλημα ούτε σε επίπεδο εσωτερικής αγοράς ούτε σε επίπεδο εθνικής αγοράς, καθόσον ουδείς στερήθηκε των δικαιωμάτων που προβλέπει η οδηγία ούτε έχει κατατεθεί κάποια καταγγελία.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

21 Προκαταρκτικώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η πρώτη αυτή αιτίαση θέτει το ζήτημα αν παρέχεται και στον παραγωγό βιντεογραφημάτων αποκλειστικό δικαίωμα εκμισθώσεως.

22 Η παροχή, όμως, αποκλειστικού δικαιώματος και στους παραγωγούς βιντεογραφημάτων δεν θα προσέθετε απλώς μία ακόμη κατηγορία δικαιούχων στον πίνακα του άρθρου 2, παράγραφος 1, της οδηγίας, αλλ' αντιθέτως, θα έθετε υπό αμφισβήτηση τα ειδικά αποκλειστικά δικαιώματα που προβλέπει η διάταξη αυτή.

23 Το άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας παρέχει αποκλειστικό δικαίωμα συναινέσεως ή απαγορεύσεως της εκμισθώσεως και του δανεισμού στον παραγωγό της πρώτης υλικής ενσωματώσεως, όσον αφορά το πρωτότυπο και τα αντίγραφα της ταινίας του. Επομένως, αν ο παραγωγός ενός βιντεογραφήματος είχε επίσης δικαίωμα ελέγχου της εκμισθώσεως αυτού του βιντεογραφήματος, το δικαίωμα του παραγωγού της πρώτης υλικής ενσωματώσεως θα έχανε, προφανώς, τον αποκλειστικό του χαρακτήρα.

24 Την ερμηνεία αυτήν επιρρωννύει ο σκοπός της οδηγίας που έγκειται στη διασφάλιση εναρμονισμένης έννομης προστασίας εντός της Κοινότητας του δικαιώματος εκμισθώσεως και δανεισμού, καθώς και ορισμένων συγγενικών προς το δικαίωμα του δημιουργού δικαιωμάτων στον τομέα της πνευματικής ιδιοκτησίας (βλ.,

απόφαση της 28ης Απριλίου 1998, C-200/96, Metronome Musik, Συλλογή 1998, σ. I-1953, σκέψη 22).

25 Όπως προκύπτει, ειδικότερα, από την πρώτη αιτιολογική της σκέψη, σκοπός της οδηγίας είναι, πράγματι, η εξάλειψη των διαφορών που υφίστανται μεταξύ των κρατών μελών ως προς την έννομη προστασία των καλυπτομένων με το δικαίωμα του δημιουργού έργων στον τομέα της εκμισθώσεως και του δανεισμού, ώστε να αποφευχθεί η παρακώλυση της εμπορίας και η στρέβλωση του ανταγωνισμού. Αν το άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής παρείχε στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να παρέχουν ελευθέρως δικαίωμα συναινέσεως ή απαγορεύσεως της εκμισθώσεως βιντεογραφημάτων σε διάφορες κατηγορίες προσώπων, ο σκοπός αυτός δεν θα μπορούσε, προφανώς, να επιτευχθεί.

26 Το Δικαστήριο έχει διαπιστώσει, σχετικώς, ότι η εμπορία βιντεοκασετών πραγματοποιείται διά της πωλήσεως αλλά και διά της εκμισθώσεως. Επομένως, η δυνατότητα απαγορεύσεως των εκμισθώσεων αυτών εντός κράτους μέλους μπορεί να επηρεάσει το εμπόριο των βιντεοκασετών εντός αυτού του κράτους και, ως εκ τούτου, να επηρεάσει έμμεσα το ενδοκοινοτικό εμπόριο των προϊόντων αυτών (βλ., απόφαση της 17ης Μαΐου 1988, 158/86, Warner Brothers κ.λπ., Συλλογή 1988, σ. 2605, σκέψη 10).

27 Πρέπει, επίσης, να τονισθεί ότι, κατά την έβδομη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας, η προστασία του αποκλειστικού δικαιώματος εκμισθώσεως των παραγωγών φωνογραφημάτων και ταινιών δικαιολογείται εκ της ανάγκης διασφάλισης της αποσβέσεως των ιδιαίτερα υψηλών και ριψοκίνδυνων επενδύσεων που απαιτούνται για την παραγωγή τους κι οι οποίες είναι αναγκαίες για τη συνέχιση της δραστηριότητας δημιουργίας νέων έργων εκ μέρους των δημιουργών (βλ., μεταξύ άλλων, όσον αφορά ακριβώς τους παραγωγούς φωνογραφημάτων, την προαναφερθείσα απόφαση Metronome Musik, σκέψη 24).

28 Η παραγωγή, όμως, βιντεογραφημάτων δεν απαιτεί, προφανώς, τόσο υψηλές και ριψοκίνδυνες επενδύσεις ώστε να χρήζουν ειδικής προστασίας. Το Δικαστήριο έχει αναγνωρίσει την εξαιρετική ευκολία με την οποία μπορούν να παραχθούν αντίγραφα ηχητικών εγγραφών (βλ. προαναφερθείσα απόφαση Metronome Musik, σκέψη 24). Καίτοι η διαπίστωση αυτή έγινε αναφορικά με ηχητικές εγγραφές, εντούτοις, η εξέλιξη των νέων τεχνολογιών έχει επίσης συμβάλει στη διευκόλυνση της αναπαραγωγής υποθεμάτων εικόνας.

29 Επομένως, το νομοθετικό διάταγμα, καθόσον προβλέπει δικαίωμα εκμισθώσεως υπέρ, επίσης, των παραγωγών βιντεογραφημάτων, δεν είναι σύμφωνο με την οδηγία.

30 Η διαπίστωση αυτή ουδόλως επηρεάζεται από το επιχείρημα της Πορτογαλικής Δημοκρατίας ότι η πορτογαλική νομοθεσία εξομοιώνει το καθεστώς των παραγωγών βιντεογραφημάτων με εκείνο των παραγωγών φωνογραφημάτων με σκοπό την «προσαρμογή του στα χαρακτηριστικά του εθνικού νομοθετικού συστήματος».

31 Πράγματι, κατά πάγια νομολογία, ένα κράτος μέλος δεν μπορεί να επικαλείται διατάξεις, πρακτικές ή καταστάσεις της εσωτερικής του έννομης τάξης για να δικαιολογήσει τη μη τήρηση των υποχρεώσεων και προθεσμιών που επιβάλλει μια οδηγία (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 10ης Απριλίου 2003, C-114/02, Επιτροπή

κατά Γαλλίας, Συλλογή 2003, σ. I-3783, σκέψη 11, και της 16ης Δεκεμβρίου 2004, C-358/03, Επιτροπή κατά Αυστρίας, Συλλογή 2004, σ. I-12055, σκέψη 53).

32 Τέλος, δεδομένου ότι η προσφυγή λόγω παραβάσεως έχει αντικειμενικό χαρακτήρα (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 17ης Νοεμβρίου 1993, C-73/92, Επιτροπή κατά Ισπανίας, Συλλογή 1993, σ. I-5997, σκέψη 19), η μη τήρηση υποχρεώσεως απορρέουσας από κανόνα του κοινοτικού δικαίου συνιστά αφ' εαυτής παράβαση, το δε ενδεχόμενο να μην έχει η εν λόγω παράβαση αρνητικές συνέπειες δεν ασκεί επιρροή (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 21ης Σεπτεμβρίου 1999, C-392/96, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας, Συλλογή 1999, σ. I-5901, σκέψεις 60 και 61, και της 26ης Ιουνίου 2003, C-233/00, Επιτροπή κατά Γαλλίας, Συλλογή 2003, σ. I-6625, σκέψη 62). Κατά συνέπεια, πρέπει να απορριφθεί το επιχείρημα της Πορτογαλικής Δημοκρατίας ότι η προσαπτόμενη σ' αυτήν παράβαση δεν προκάλεσε κανένα συγκεκριμένο πρόβλημα.

33 Βάσει των ανωτέρω σκέψεων, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η αιτίαση που αντλείται από την παράβαση του άρθρου 2, παράγραφος 1, της οδηγίας εκ μέρους της Πορτογαλικής Δημοκρατίας πρέπει να γίνει δεκτή.

Επί της δεύτερου λόγου, που αντλείται από το άρθρο 4 της οδηγίας, σε συνδυασμό με το άρθρο 2, παράγραφοι 5 και 7, αυτής

Επιχειρήματα των διαδίκων

34 Η Επιτροπή υποστηρίζει, όσον αφορά τη μεταβίβαση του δικαιώματος εκμίσθσεως από τον καλλιτέχνη στον παραγωγό ταινιών, ότι το νομοθετικό διάταγμα δεν είναι σαφές, καθόσον μπορεί να θεωρηθεί ότι αφορά δύο διαφορετικούς παραγωγούς, τον παραγωγό βιντεογραφημάτων και τον παραγωγό της πρώτης υλικής ενσωματώσεως μιας ταινίας.

35 Κατ' εφαρμογήν, όμως, του άρθρου 5, παράγραφος 2, του νομοθετικού διατάγματος, ο παραγωγός είναι υπεύθυνος για την καταβολή της αμοιβής για την εκμίσθωση. Το στοιχείο αυτό δυσχεραίνει τους καλλιτέχνες κατά την είσπραξη της αμοιβής που δικαιούνται, καθόσον αγνοούν ποιος από τους δύο παραγωγούς υπέχει την υποχρέωση καταβολής αυτής της αμοιβής. Ως προς το ζήτημα αυτό, η οδηγία είναι σαφής: μόνον προς τον παραγωγό της πρώτης υλικής ενσωματώσεως μιας ταινίας μπορεί να γίνει εκχώρηση του δικαιώματος εκμίσθσεως των ερμηνευτών καλλιτεχνών και αυτός υποχρεούται να καταβάλει την αμοιβή που αυτοί δικαιούνται. Μεταφορά της οδηγίας στην εσωτερική έννομη τάξη με ρυθμίσεις όπως αυτές που περιέχει το νομοθετικό διάταγμα δεν εξυπηρετούν στην πράξη άλλο σκοπό παρά την ενίσχυση της βιομηχανίας αντιγράφων.

36 Η Πορτογαλική Δημοκρατία αμφισβητεί την προβαλλόμενη ασάφεια του νομοθετικού διατάγματος. Μέχρις αποδείξεως του εναντίου, το νομοθετικό διάταγμα υποχρεώνει τον παραγωγό της πρώτης υλικής ενσωματώσεως μιας ταινίας να καταβάλει την αμοιβή. Εξάλλου, η τυχόν ασάφεια δεν προκύπτει μόνον από το νομοθετικό διάταγμα, αλλά και από τον ορισμό του όρου «ταινία» που δίνει η οδηγία.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

37 Κατά πάγια νομολογία, κάθε κράτος μέλος οφείλει να εκτελεί τις οδηγίες κατά τρόπο που να ανταποκρίνεται πλήρως στις απαιτήσεις της σαφήνειας και ασφάλειας

της εννόμου καταστάσεως που επιβάλλει ο κοινοτικός νομοθέτης προς το συμφέρον των εγκατεστημένων στα κράτη μέλη προσώπων. Προς τον σκοπόν αυτό, οι διατάξεις μιας οδηγίας πρέπει να εφαρμόζονται μέσω κανόνων αναμφισβήτητης δεσμευτικότητας, με την απαιτούμενη ακρίβεια και σαφήνεια (βλ. απόφαση της 4ης Δεκεμβρίου 1997, C-207/96, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 1997, σ. I-6869, σκέψη 26).

38 Προκαταρκτικώς, πρέπει να επισημανθεί ότι από το άρθρο 2, παράγραφοι 5 και 7, της οδηγίας προκύπτει ότι τα δικαιώματα των καλλιτεχνών ερμηνευτών ή εκτελεστών τεκμαίρονται ως εκχωρηθέντα ή εκχωρούνται κατά τον νόμο σε ένα παραγωγό ταινιών. Ως αντάλλαγμα για την εκχώρηση αυτή, το άρθρο 4 της οδηγίας διασφαλίζει την καταβολή εύλογης αμοιβής στους εν λόγω καλλιτέχνες ερμηνευτές ή εκτελεστές.

39 Το άρθρο 8 του νομοθετικού διατάγματος προβλέπει την εκχώρηση αποκλειστικού δικαιώματος εκμισθώσεως προς τον καλλιτέχνη ερμηνευτή του «παραγωγού ταινιών», χωρίς να προσδιορίζει ειδικότερα τον όρο αυτόν. Κατά το άρθρο 5 του νομοθετικού διατάγματος, ο «παραγωγός ταινιών» υπέχει την υποχρέωση καταβολής της αμοιβής για την εκχώρηση του δικαιώματος εκμισθώσεως που αφορά βιντεογράφημα ή το πρωτότυπο ή αντίγραφο μιας ταινίας. Από τη συνδυασμένη ερμηνεία των δύο αυτών διατάξεων θα μπορούσε να προκύψει το συμπέρασμα ότι ο παραγωγός βιντεογραφημάτων εμπίπτει στην κατηγορία του «παραγωγού ταινιών» ο οποίος οφείλει την αμοιβή.

40 Η Πορτογαλική Δημοκρατία αναγνωρίζει, σχετικώς, την ασάφεια του νομοθετικού της διατάγματος.

41 Αντιθέτως, μολονότι το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας, όσον αφορά την εκχώρηση του δικαιώματος εκμισθώσεως, αναφέρεται στον «παραγωγό ταινιών», εντούτοις στην πράξη εννοεί τον παραγωγό της πρώτης υλικής ενσωματώσεως μιας ταινίας. Δεδομένου ότι στο εν λόγω άρθρο δεν γίνεται λόγος για «βιντεογραφήματα», ο παραγωγός βιντεογραφημάτων δεν εμπίπτει στο καθεστώς του «παραγωγού ταινιών».

42 Επομένως, από τις συγκεκριμένες διατάξεις με τις οποίες μεταφέρθηκε η οδηγία στην εσωτερική έννομη τάξη προκύπτει κατάσταση δυνάμενη να παρακωλύσει τους καλλιτέχνες στην Πορτογαλία στην είσπραξη της αμοιβής που δικαιούνται, καθόσον δεν προκύπτει σαφώς ότι ο παραγωγός υπέχει την υποχρέωση καταβολής της εύλογης αμοιβής που προβλέπει το άρθρο 4 της οδηγίας.

43 Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να γίνει δεκτή η αιτίαση που αντλείται από τη μη ορθή μεταφορά στην εσωτερική έννομη τάξη του άρθρου 4 της οδηγίας, σε συνδυασμό με το άρθρο 2, παράγραφοι 5 και 7, αυτής.

44 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι η Πορτογαλική Δημοκρατία, παρέχουσα με την εθνική της νομοθεσία δικαίωμα εκμισθώσεως και στους παραγωγούς βιντεογραφημάτων, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας και ότι, θεσπίζοντας εθνική νομοθεσία από την οποία προκύπτει σύγχυση ως προς την ταυτότητα εκείνου που υπέχει την υποχρέωση να καταβάλει την οφειλόμενη στους καλλιτέχνες αμοιβή για την εκχώρηση του δικαιωμάτος τους εκμισθώσεως, δεν συμμορφώθηκε προς το άρθρο 4 της οδηγίας, σε συνδυασμό με το άρθρο 2, παράγραφοι 5 και 7, αυτής.

Επί των δικαστικών εξόδων

45 Δυνάμει του άρθρου 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπήρχε σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου ότι η Επιτροπή ζήτησε να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα η Πορτογαλική Δημοκρατία, η οποία ηττήθηκε, η Πορτογαλική Δημοκρατία πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφασίζει:

1) – Η Πορτογαλική Δημοκρατία, παρέχουσα με την εθνική της νομοθεσία δικαίωμα εκμισθώσεως και στους παραγωγούς βιντεογραφημάτων, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 92/100/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Νοεμβρίου 1992, σχετικά με το δικαίωμα εκμίσθωσης, το δικαίωμα δανεισμού και ορισμένα δικαιώματα συγγενικά προς την πνευματική ιδιοκτησία στον τομέα των προϊόντων της διανοίας, όπως τροποποιήθηκε για τελευταία φορά με την οδηγία 2001/29/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας.

– Η Πορτογαλική Δημοκρατία, θεσπίζουσα εθνική νομοθεσία εκ της οποίας προκύπτει σύγχυση ως προς την ταυτότητα εκείνου που υπέχει την υποχρέωση να καταβάλει την οφειλόμενη στους καλλιτέχνες αμοιβή για την εκχώρηση του δικαιώματός τους εκμισθώσεως, δεν συμμορφώθηκε προς το άρθρο 4 της οδηγίας 92/100, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2001/29/ΕΚ, σε συνδυασμό με το άρθρο 2, παράγραφοι 5 και 7, αυτής.

2) Καταδικάζει την Πορτογαλική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα.

(υπογράφes)